

רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988

בדבר מתן פטור מאישור בית הדין להסדר כובל

להסכם בין כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, דיינרס קלוב ישראל בע"מ

ובנק אגוד לישראל בע"מ

א. פתח דבר

ביום 7 באוקטובר 2010 הונחה לפני בקשה למתן פטור מהסדר כובל לאופציה שהוענקה על ידי חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן: "כאל") לבנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "בנק אגוד"), לפיה מוענקת לבנק אגוד אופציה במסגרתה תוכל אגוד לרכוש 3% מהון המניות הרגילות המונפק והנפרע של כאל, בתנאי ששיעור מינימאלי מכלל כרטיסי האשראי המונפקים על-ידי אגוד יונפקו במשותף עם כאל ו/או דיינרס קלוב ישראל בע"מ (להלן: "דיינרס").

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשוק הרלוונטי, ולאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי ההסדר והכבילות בו אינם מגבילים את התחרות בחלק ניכר של שוק המושפע מן ההסדר, כי עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלו ראוי ההסדר לפטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "החוק"), כמפורט להלן.

ב. הצדדים להסדר

כאל היא חברה פרטית בשליטת בנק דיסקונט בע"מ (71.84%) ובבעלות הבנק הבינלאומי בע"מ (28.16%). כאל עוסקת בהנפקה ובסליקה של כרטיסי אשראי וכרטיסי בנק¹ המשויכים למותגים הבינלאומיים ויזה ומאסטרקארד, במתן אשראי למחזיקי כרטיסי האשראי ולבתי העסק הנסלקים על ידה, במתן שירותי ניכיון לבתי עסק ובמתן שירותים נלווים נוספים. כאל הנה אחת משלוש חברות כרטיסי האשראי הפועלות בישראל.

דיינרס היא חברה פרטית המוחזקת על ידי כאל (51%), דור אלון פיננסים בע"מ (12.25%) ואלון החזקות בריבוע כחול – ישראל בע"מ (36.75%). דיינרס עוסקת בהנפקה ובסליקה של כרטיסי אשראי וכרטיסי בנק המשויכים למותג הבינלאומי דיינרס קלוב, במתן אשראי למחזיקי כרטיסי האשראי ולבתי העסק הנסלקים על ידה, במתן שירותי ניכיון לבתי עסק ובמתן שירותים נלווים נוספים.

¹ כרטיס בנק הינו כרטיס המיועד למשיכת מזומנים באמצעות מכשירי בנק ממוכנים.

רשות ההגבלים העסקיים

בנק אגוד הוא תאגיד בנקאי, השישי בגודלו במערכת הבנקאות בישראל. הבנק מצוי בבעלות שלמה אליהו אחזקות בע"מ (22.92%), ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ (24.77%), נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ (15.15%)², נכסי שרודר בע"מ (7.69%), אליהו חברה לביטוח בע"מ (4.2%), כלל פיננסים בע"מ (0.26%) והיתרה בידי הציבור.

ג. ההסדר

כאל ודיינרס חתמו עם בנק אגוד על שני הסכמים נפרדים לתקופה של עשר שנים (להלן בהתאמה: **"הסכם כאל"**; **"הסכם דיינרס"**; ובמשותף: **"ההסכמים"**). במסגרת ההסכמים נקבע כי כאל ודיינרס ינפיקו במשותף עם בנק אגוד כרטיסי אשראי, כרטיסי בנק וכרטיסים משולבים³ ללקוחות בנק אגוד. ההסכמים מעגנים את זכויות הצדדים, את הסדרי התפעול ומתן השירותים על ידי כאל ודיינרס לכרטיסים שיופקו במסגרת ההסכם ואת יתר התנאים הנוגעים לכך.

במסגרת הסכם כאל מוענקת לבנק אגוד האופציה לרכוש מספר מרבי של מניות רגילות של כאל, המהוות נכון למועד חתימת ההסכם 3% מהון המניות הרגילות המונפק והנפרע של כאל (להלן: **"האופציה"**). על פי הוראות ההסכם, האופציה ניתנת למימוש במועד ההשלמה של הנפקת ניירות ערך של כאל לציבור על פי תשקיף ובכפוף להשלמת ההנפקה.

על פי תנאי הסכם כאל, מותנה מימוש האופציה במספר תנאים, כאשר הרלוונטי לענייננו הוא תניית בלעדיות, על-פיה מתחייב בנק אגוד כדלקמן:

(1) מצבת הכרטיסים שינפיק בנק אגוד במשותף עם ו/או על ידי מנפיקים אשר אינם כאל ו/או דיינרס לא יעלה במהלך שמונה השנים הראשונות מיום חתימת הסכם כאל על 10% מכלל מצבת כרטיסי אשראי שהונפקו עבור בנק אגוד או במשותף עימו, ולא יעלה במהלך השנה התשיעית והעשירית מיום חתימת הסכם כאל על 12% מכלל מצבת כרטיסי אשראי שהונפקו עבור בנק אגוד או במשותף עימו.

(2) לפחות 75% מהכרטיסים המשולבים וכרטיסי האשראי החדשים אשר הונפקו במהלך 12 החודשים החולפים, הונפקו במסגרת ההסכם עם כאל ו/או דיינרס.

² גרעין השליטה בבנק מוחזק על ידי שלמה אליהו אחזקות בע"מ, ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ, נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ.

³ כרטיסים המשמשים הן ככרטיס אשראי והן ככרטיס בנק.

רשות ההגבלים העסקיים

ד. השפעת ההסדר על התחרות

בישראל פועלות היום שלוש חברות כרטיסי אשראי, הנמצאות כולן בשליטתם של ארבעת התאגידים הבנקאיים הגדולים בישראל: חברת ישראלכרט בע"מ נמצאת בשליטה של בנק הפועלים בע"מ, חברת לאומי קארד בע"מ מצויה בשליטה של בנק לאומי לישראל בע"מ וכאל מצויה בבעלות בנק דיסקונט לישראל בע"מ והבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ כמפורט לעיל. כפועל יוצא מכך, תחום כרטיסי האשראי בישראל מאופיין במתאם גבוה יחסית בין זהות הבנק אליו משתייך הלקוח לבין סוג כרטיסי האשראי שהוא נושא.

מאחר ובנק אגוד הינו אחד מן התאגידים הבנקאיים היחידים הנעדרים קשרי בעלות עם חברת כרטיסי אשראי, עשויה להתקיים תחרות בין חברות כרטיסי האשראי על האפשרות להנפיק ללקוחות הבנק כרטיסי אשראי באמצעותן. במצב דברים זה, עולה החשש כי תנית הבלעדיות תמנע ולמצער תפחית את התחרות בין חברות כרטיסי האשראי ביחס ללקוחות אגוד לתקופת האופציה (Foreclosure).

יחד עם זאת, בחינת הכבילה, כמו גם מאפייני שוק כרטיסי האשראי ומאפייניו של בנק אגוד הובילו אותי לכלל מסקנה, כי אין בתנית הבלעדיות בכדי לפגוע בתחרות פגיעה של ממש, בכפוף לקיצור תקופת האופציה, כמפורט להלן:

ראשית, הצד המוגבל, קרי בנק אגוד, מחזיק בנתח שוק של כ-3% מסך הנכסים במערכת הבנקאות נכון לדצמבר 2009.⁴ על פי הדוחות הכספיים של בנק אגוד, נכון לחודש ספטמבר 2009, חלקו של בנק אגוד במערכת הבנקאית כולה בתחום האשראי לציבור עומד על 2.6% ובתחום הפיקדונות לציבור עומד על 3.1%.⁵

יתירה מכך, מהנתונים שבידי עולה שאחוז ניכר מהלקוחות של בנק אגוד מחזיקים בחשבון בנק נוסף בבנקים אחרים. ללקוחות אלה קיימת האפשרות להחזיק בכרטיס אשראי של חברת כרטיסי אשראי אחרת, אשר לה הסכם הנפקה משותף עם הבנק הנוסף בו הם מחזיקים בחשבון בנק. יוצא אפוא, כי אין בהסכם כדי לחסום נתח משמעותי מהלקוחות הבנקאיים המחזיקים בכרטיסי אשראי, בין אם נוכח שיעורם הנמוך של לקוחות אגוד מכלל הלקוחות במערכת הבנקאית והן נוכח שיעור לקוחות אגוד המחזיקים בחשבון בנק בבנק נוסף.⁶

⁴ המפקח על הבנקים בנק ישראל, **מערכת הבנקאות בישראל סקירה שנתית 2009**. בעמ' 33. מתוך: אתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת: <http://www.boi.org.il/deptdata/pikuah/skira09/skira09h.htm>

⁵ הדו"ח המלא זמין באתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת: http://www.bankisrael.gov.il/deptdata/pikuah/bankfinance/banks_reps.htm

⁶ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור מאישור בית הדין להסדר כובל **להסכם בין מסע אחר בע"מ וכרטיסי אשראי לישראל בע"מ**; 2002 **הגבלים עסקיים** 3014261; החלטה לפי סעיף 14 לחוק

רשות ההגבלים העסקיים

שנית, תחום כרטיסי האשראי החוץ-בנקאיים נמצא בשנים האחרונות במגמה של צמיחה.⁷ כרטיס אשראי חוץ-בנקאי מאפשר ללקוח של בנק להחזיק בכרטיס אשראי המונפק ישירות על ידי חברת כרטיסי האשראי, אף אם לחברה זו אין הסכם הנפקה עם הבנק שבו הוא מנהל את חשבון הבנק שלו. מכאן, שממילא אין בהנפקת כרטיס בנקאי במשותף עם כאל בכדי למנוע מלקוחות בנק אגוד להמשיך ולהחזיק בכרטיסים חוץ-בנקאיים המונפקים על-ידי חברות כרטיסי אשראי אחרות. מצב דברים זה מקטין אף הוא את החשש מפני חסימת השוק על ידי כאל בפני חברות כרטיסי האשראי האחרות באמצעות ההתקשרות הבלעדית עם בנק אגוד.

לבסוף, עובר לחתימת ההסכמים הנפיק בנק אגוד כרטיסים ללקוחותיו ביחד עם כאל ודיינרס בלבד, אף שלא היה מחויב לעשות כן. לעומת זאת, ההסכם הנוכחי מותיר בידי בנק אגוד את האפשרות להנפיק ללקוחותיו אחוז מסוים מכלל כרטיסי האשראי ביחד עם חברות כרטיסי אשראי מתחרות, כך שבפועל לא צפויה הרעה בתמונת המצב התחרותית לעומת המצב הנוכחי כיום. כמו כן, במקרה של הפרת התחייבות בנק אגוד לבלעדיות לא מתבטל ההסכם מאליה, אלא רק פוקע תוקפה של האופציה. היינו, ישנה אפשרות שחברות כרטיסי האשראי המתחרות יציעו לבנק אגוד הצעה משתלמת אשר תשכנע אותו לחרוג מתניית הבלעדיות תוך ויתור על האופציה.

לסיכום, תניית הבלעדיות המגבילה את יכולתו של בנק אגוד להנפיק במשותף עם חברות כרטיסי אשראי מתחרות, כאשר בנק אגוד אינו מחזיק בנתח שוק משמעותי של לקוחות העשוי להגביל את התחרות בשוק כרטיסי האשראי, וכאשר בפועל עומדת ללקוחות בנק אגוד האפשרות להחזיק הן כרטיסים בנקאיים והן כרטיסים חוץ-בנקאיים של חברות כרטיסי אשראי אחרות, והכל למשך פרק זמן סביר – אינה מקימה חשש לפגיעה של ממש בתחרות.

במסגרת בקשת הפטור ביקשו הצדדים כי תקופת הפטור תינתן למשך כל תקופת ההסכם, קרי לתקופה של 10 שנים. אולם, לאור העובדה שמדובר בתקופה ארוכה ביותר במהלכה עשויים להשתנות מאפייני השוק והנתונים המתוארים מעלה העומדים בבסיס השיקולים למתן פטור זה, החלטתי להעניק את הפטור המבוקש לתקופה של 5 שנים בלבד. ככל שבתום התקופה יסברו המבקשות כי יש מקום לשוב ולהאריך את תקופת הפטור הן רשאיות לפנות בבקשה מתאימה.

ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור מאישור בית הדין להסדר כובל להסכם בין כרטיסי אשראי לישראל בע"מ והראל השקעות בביטוח ופיננסים בע"מ; 2008 הגבלים עסקיים 5000765.

⁷ המפקח על הבנקים בנק ישראל, מערכת הבנקאות בישראל סקירה שנתית 2009, בעמ' 25 לוח א'-8. מתוך: אתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת: <http://www.boi.org.il/deptdata/pikuah/skira09/skira09h.htm>

רשות ההגבלים העסקיים

ה. סוף דבר

לאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ולמיוזגים ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ולהעניק את הפטור המבוקש.

פטור זה מוגבל לתקופה של **חמש שנים**.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים וכל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל.

רונית קן

הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, 1 בדצמבר 2010
כ"ד בכסלו תשע"א